

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 250/2010-42

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 11. novembra 2010 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka, zo sudcu Petra Brňáka a sudkyne Marianny Mochnáčovej o sťažnosti R., K., zastúpenej Advokátskou kanceláriou S., s. r. o., B., konajúcou prostredníctvom prokuristu a advokáta Mgr. J. N., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trnave sp. zn. 9 Co/242/2009 z 9. marca 2009 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo R., K. podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trnave sp. zn. 9 Co/242/2009 z 9. marca 2009 p o r u š e n é b o l o .

2. Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 9 Co/242/2009 z 9. marca 2009 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. júna 2009 faxom a 22. júna 2010 poštou doručená sťažnosť R., K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Okresného súdu Galanta (ďalej len „okresný súd“) č. k. 8 C/373/2007-340 z 2. júna 2008 a rozsudkom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co/242/2009 z 9. marca 2009 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“).

2. Sťažovateľka v sťažnosti uviedla:

„Sťažovateľ... 27. 4. 2006 vyzval podľa zákona č. 161/2005 Z. z. ... povinnú osobu na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam, pôvodne zapísaných a vedených v pozemkovoknižných vložkách č. 71, 74, 78, 124, 518, 537, 636, 797, 848, 849, 1373, 1375, 1380, 1588 v katastrálnom území K. a v pozemkovoknižných vložkách č. 123, 124, 132, 627, 645, 649 v katastrálnom území T... Okrem špecifikácie pôvodných listov vlastníctva v katastrálnych územiach K. a T. sťažovateľ určil dôvod prechodu vlastníctva na štát odkazom na ust. § 3 zákona č. 161/2005 Z. z., čo osvedčujú zápisy v časti B pozemkovoknižných vložiek, ktoré sú verejnými listinami.

Nakoľko povinná osoba v zákonnej lehote 60 dní od doručenia písomnej výzvy neuzavrela so sťažovateľom dohodu o vydaní nehnuteľností..., sťažovateľ bol nútený podať žalobu... Pre úplnosť je potrebné uviesť, že sťažovateľ pred príslušnými súdmi vedie

niekoľko stoviek reštitučných sporov, pričom vo viacerých konaniach už bol úspešný... Okresný súd... rozsudkom... z... 2. 6. 2008 zamietol v ostatnej časti žalobu sťažovateľa...

Svoje rozhodnutie právne odôvodnil tým, že napriek vykonanému dokazovaniu, nemohol žalobe vyhovieť a to pre nedostatok kvalifikovanej výzvy na uplatnenie reštitučného nároku v prekluzívnej lehote do dňa 30. 4. 2006.

Sťažovateľ... podal proti rozhodnutiu o zamietnutí žaloby odvolanie.

Krajský súd... rozsudkom... z... 9. 3. 2010 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej zamietajúcej časti ako vecne správny potvrdil. Vo svojom rozhodnutí poukázal, že napriek samotnému charakteru reštitučného zákona, ktorý zakladá výnimočnosť takéhoto konania, žalobca/sťažovateľ si v zákonnej lehote neuplatnil právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam spôsobom, ktorý by vyvolával účinky riadneho uplatnenia si práva.“

3. V ďalšom sťažovateľka po uvedení historického (skutkového a právneho) exkurzu uviedla, že „Okresný... aj Krajský súd... vo svojich rozhodnutiach konštatovali, že sťažovateľ v konaní preukázal svoj reštitučný nárok na vydanie žalovaných nehnuteľností, avšak podľa názoru tak okresného ako aj krajského súdu nebolo možné žalobe vyhovieť pre nesplnenie náležitostí výzvy v zmysle ust. § 5 zákon č. 161/2005 Z. z.

Reštitučný zákon v ust. § 5 ods. 1 druhá veta výslovne hovorí, že neuplatnením práva v lehote právo zaniká. Podľa výkladu okresného a krajského súdu však nárok oprávnenej osoby zaniká nielen neuplatnením práva v lehote, ale aj nepreukázaním práva v lehote. Takýto extenzívny výklad uvedeného ustanovenia je však v neprospech oprávnených osôb a v absolútnom rozpore s účelom a cieľom reštitučného zákona.

Náležitosti výzvy k vydaniu nehnuteľných vecí vymedzuje zákon č. 161/2005 Z. z. len po formálnoprávnej stránke (písomná forma) a nie po stránke obsahovej. Podľa § 34 Obč. zák. právny úkon je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že požiadavka písomnej výzvy podľa § 5 ods. 1 reštitučného zákona nie je obsahom práva na vydanie nehnuteľných vecí, ale len podmienkou vzniku nároku na vydanie vecí, ktorou sa tento nárok zakladá...

Sťažovateľ vyzval povinnú osobu, pričom z obsahu výzvy jednoznačne vyplýva sťažovateľov jasný a zrozumiteľný prejav vôle, smerujúci k tomu, aby mu povinná osoba

vydala nehnuteľnosti konkrétne nachádzajúce sa v pozemkovoknižných vložkách č. 71, 74, 78, 124, 518, 537, 636, 797, 848, 849, 1373, 1375, 1380, 1588 v katastrálnom území K. a v pozemkovoknižných vložkách č. 123, 124, 132, 627, 645, 649 v katastrálnom území T., okrem tých, na navrátenie ktorých sťažovateľ už vyzval povinnú osobu v súlade s predchádzajúcim reštitučným zákonom, v zmysle zákona č. 161/2005 Z. z. Takáto výzva splňa všetky náležitosti právneho úkonu podľa § 34 a § 37 Občianskeho zákonníka. Povinnosťou sťažovateľa bolo len osvedčiť oprávnenosť svojho nároku, a keď by povinná osoba nebola s obsahom výzvy uzrozmeneá, mala sťažovateľa vyzvať na doplnenie dokladov, ako je to bežné pri reštitúciách fyzických osôb pred pozemkovými úradmi.

Rešpektujúc účel zákona č. 161/2005 Z. z., nie je možné pri jeho aplikácii vykladať ho takým spôsobom, že priznanie nároku sa viaže na splnenie podmienok, ktoré by boli neprimerané možnostiam oprávnených osôb, resp. ktorých splnenie by bolo zo strany dotknutých osôb objektívne nemožné. V tejto súvislosti sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že v minulosti viedol svoj vlastný archív, ktorý mu však bol v období komunizmu skonfiškovaný, a preto každú pozemkovoknižnú vložku si musel vyžiadať písomnou objednávkou od príslušnej správy katastra a rovnako, každý archívny dokument si musel osobne vyhľadať v štátnom archíve. Takéto vyhľadávanie je časovo náročné a zdĺhavé a nie vždy úspešné (na Slovensku je viac ako 3.000 katastrálnych území), vzhľadom na to, že mnohé pozemkovoknižné vložky a archívne dokumenty boli zničené alebo sa v archívoch nezachovali. Je tiež potrebné poukázať na to, že už samotný reštitučný zákon predpokladal, že podávanie výziev bude problematické a v mnohých prípadoch pre oprávnené osoby sťažené, preto v ust. § 8 ods. 3 zakotvil povinnosť povinných osôb spolupracovať a poskytnúť pomoc oprávneným osobám pri uplatňovaní ich práva na navrátenie nehnuteľností. Povinná osoba si však svoju povinnosť nespĺnila a na výzvu vôbec nereagovala.

Súdy neprihliadajúc na tieto skutočnosti rozhodovali na základe reštriktívneho výkladu zákona č. 161/2005 Z. z., nerešpektujúc jeho podstatu a zmysel, pričom takýmto spôsobom interpretácie a aplikácie zákonného predpisu zásadne popreli účel a význam reštitučného zákona. K danej veci pristupovali príliš formalistický, čím ochranu práv zakotvených Ústave... ako aj v Dohovore... urobili iluzórnou a nerealizovateľnou. S ohľadom na okolnosti daného prípadu, povinnosť, aby sťažovateľ už vo výzve okrem

uvedeného pôvodného listu vlastníctva a katastrálneho územia, presne špecifikoval parcely, kladie na sťažovateľa neprimerané bremeno v rozpore s čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru...

Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že sťažovateľ podaním reštitučnej výzvy a následne žaloby legitímne očakával uspokojenie svojho reštitučného nároku, ale súdy pristupovali k danej veci príliš formalisticky, aplikovaný právny predpis interpretovali reštriktívne v rozpore s jeho účelom a významom. Rozhodnutia okresného a krajského súdu tak jednostranným a ústavne nekonformným výkladom vybočili z medzí ústavnosti, čím došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy...“

4. Po uvedení označených práv, ktoré boli namietanými rozhodnutiami okresného súdu a krajského súdu porušené, sťažovateľka ústavný súd žiadala, aby o jej sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Ústavný súd... určuje, že rozhodnutím Okresného súdu... Rozsudkom č. k.: 8 C/373/2007-340 zo dňa 2. 6. 2008 a rozhodnutím Krajského súdu... Rozsudkom č. k.: 9 Co/242/2009-396 zo dňa 9. 3. 2010 boli porušené základné ľudské práva sťažovateľa podľa čl. 20 Ústavy..., podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy..., podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy... a podľa Článku 1 Protokolu č. 1 k... dohovoru... a článku 6 Dohovoru... Ústavný súd... Rozsudok Okresného súdu... č. k.: 8 C/373/2007-340 zo dňa 2. 6. 2008 a Rozsudok Krajského súdu... č. k.: 9 Co/242/2009-396 zo dňa 9. 3. 2009 zrušuje a vec vracia Okresnému súdu... na nové konanie.“

5. Ústavný súd sťažnosť prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu a uznesením č. k. I. ÚS 250/2010-16 z 30. júna 2010 ju prijal v časti namietaného porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a práv podľa čl. 6 dohovoru a podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom krajského súdu na ďalšie konanie. Vo zvyšnej časti vo vzťahu k namietanému rozsudku okresného súdu sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci.

6. Na výzvu ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadril krajský súd, ktorý vo svojom podaní z 9. augusta 2010 okrem iného uviedol, že okresný súd a krajský súd v sťažnosti napadnutými rozsudkami „konštatovali, že oprávnená osoba nešpecifikovala nehnuteľnosti, vydania ktorých sa domáha. Tento záver súdy dostatočne, jasne a zrozumiteľne vo svojom rozhodnutí v zmysle § 157 ods. 2 O. s. p. odôvodnili. Na základe hore uvedených skutočností preto nepovažujem sťažnosť sťažovateľky za dôvodnú a túto žiadam zamietnuť.“. Zároveň krajský súd súhlasil s neverejným pojednávaním.

7. Právny zástupca sťažovateľky reagoval na vyjadrenie krajského súdu (bod 6) podaním z 13. septembra 2010, v ktorom v podstate zopakoval svoju argumentáciu uvedenú v sťažnosti (bod 3) a poukázal aj na rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 150/09 a I. ÚS 12/2010. Zároveň právny zástupca sťažovateľky súhlasil s neverejným pojednávaním.

8. Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) môže ústavný súd so súhlasom účastníkov upustiť od ústneho pojednávania, ak od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. Účastníci súhlas poskytli a od ústneho pojednávania bolo upustené.

II.

9. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

10. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

11. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. Podľa § 1 zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam (ďalej len „zákon. č. 161/2005 Z. z.“) tento zákon upravuje navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam, ktoré nebolo vydané podľa osobitného predpisu [zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 282/1993 Z. z.“), pozn.], a prechod vlastníctva k niektorým nehnuteľným veciam. V preambule zákona č. 282/1993 Z. z. sa uvádza, že Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone „v snahe zmierniť následky niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam, vedená úsilím potvrdiť svoju vôľu, aby k podobným krivdám už nikdy nedošlo“. Podľa § 1 ods. 1 zákona

č. 282/1993 Z. z. sa zákon vzťahuje na zmiernenie následkov niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam odňatím vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam a hnutel'ným veciam na základe rozhodnutí štátnych orgánov, občianskoprávných a správnych aktov vydaných v období od 8. mája 1945, židovským náboženským obciam od 2. novembra 1938 do 1. januára 1990 (ďalej len „rozhodné obdobie“) v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti rešpektujúcej práva občanov vyjadrené najmä Chartou Organizácie Spojených národov, Listinou základných práv a slobôd a príslušnými medzinárodnými paktmi o občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. sa oprávnenej osobe navráti vlastníctvo k nehnuteľným veciam, ktoré prešli do vlastníctva štátu alebo obce na základe

a) odňatia bez náhrady postupom podľa nariadenia Slovenskej národnej rady č. 34/1945 Zb. SNR o poštátnení školstva na Slovensku, nariadenia Slovenskej národnej rady č. 47/1945 Zb. SNR o poštátnení majetku pri školách poštátnených nariadením Slovenskej národnej rady č. 34/1945 Zb. SNR a nariadenia Slovenskej národnej rady č. 80/1945 Zb. SNR o poštátnení internátov,

b) odňatia bez náhrady postupom podľa zákona č. 185/1948 Zb. o poštátnení liečebných a ošetrovacích ústavov a o organizácii štátnej ústavnej liečebnej starostlivosti,

c) odňatia bez náhrady postupom podľa zákona č. 142/1947 Zb. o revízii prvej pozemkovej reformy alebo podľa zákona č. 46/1948 Zb. o novej pozemkovej reforme (trvalej úprave vlastníctva k poľnohospodárskej a lesnej pôde),

d) darovacích zmlúv o prevode nehnuteľností uzavretých darcom v tiesni,

e) kúpnych zmlúv o prevode nehnuteľností uzavretých v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok,

f) vyvlastnenia za náhradu, ak nehnuteľnosť existuje a nikdy neslúžila na účel, na ktorý bola vyvlastnená,

g) vyvlastnenia bez vyplatenia náhrady,

h) prevzatia bez právneho dôvodu,

i) prevzatia podľa opatrenia Povereníctva financií a Povereníctva školstva a kultúry z 20. apríla 1960 č. 53/774/60 a rozhodnutia Mestského národného výboru v Bratislave,

finančného odboru z 10. januára 1961 č. 293/1961 v spojení s rozhodnutím Obvodného národného výboru Bratislava – Staré Mesto z 27. februára 1961,

j) zákona č. 81/1949 Zb. SNR o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov a zákona č. 2/1958 Zb. SNR o úprave pomerov a obhospodarovaní spoločne užívaných lesov bývalých urbarialistov, komposesorátov a podobných útvarov.

Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam môže uplatniť oprávnená osoba písomnou výzvou voči povinnej osobe do 30. apríla 2006, ak v tejto lehote preukáže skutočnosti podľa § 3. Neuplatnením práva v tejto lehote právo zaniká.

13. Krajský súd v odôvodnení svojho rozsudku sp. zn. 9 Co/242/2009 z 9. marca 2009 v podstatnom uviedol:

„... Odvolací súd po preskúmaní napadnutého rozsudku, ako aj celého obsahu spisového materiálu dospel k záveru, že súd prvého stupňa vykonal dokazovanie v dostatočnom rozsahu potrebnom na vyhlásenie rozsudku. Na základe vykonaných dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam a vec i správne právne posúdil... Správnym bol postup súdu prvého stupňa, ktorým návrh na vydanie nehnuteľností a navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam navrhovateľovi zamietol z dôvodu nedostatočnej výzvy zo strany navrhovateľa na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam... Odvolací súd mal taktiež za to, že písomná výzva v zmysle § 5 ods. 1 z. č. 161/2005 Z. z. aby vyvolala zákonom sledované účinky, musí zodpovedať všeobecným podmienkam platnosti právneho úkonu (§ 37 ods. 1 O. z.) a musí tiež zodpovedať špeciálnym podmienkam stanoveným v § 5 ods. 1 citovaného zákona... výzvy na základe ktorých žiadal navrátiť vlastníctvo navrhovateľ v predmetnom konaní... boli neurčité, nezrozumiteľné a neobsahovali všetky náležitosti potrebné v zmysle z. č. 161/2005 Z. z. Výzva neobsahovala konkretizáciu nehnuteľnosti, ktorých vydania sa navrhovateľ domáhal. Obsahovala len číslo pozemno-knižnej vložky a katastrálne územie. K výzve neboli ako prílohy doložené pozemno-knižné vložky, ktoré by mohli preukázať, ktoré nehnuteľnosti sa v pozemno-knižných vložkách nachádzali, avšak tak isto doložením pozemno-knižných vložiek by táto skutočnosť nebola jednoznačne preukázaná, keďže sa navrhovateľ nemusel domáhať vydania všetkých nehnuteľností zapísaných v tej-ktorej

pozemno-knižnej vložke. Navyše vo výzve nebol riadne uvedený ani dôvod na základe ktorého sa domáha navrátenia vlastníctva, keď vo výzve je len všeobecne odcitovaný § 3 z. č. 161/2005 Z. z. s tým, že dôvod osvedčuje zápis v časti B v pripojených pozemno-knižných vložkách, ktoré sú verejnými listinami, avšak tieto pozemno-knižné vložky neboli k výzvam doložené. Súd prvého stupňa tak správne skonštatoval, že právo navrhovateľa nebolo uplatnené riadne, preto sa prekludovalo...“

14. Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach opakovane vyslovil právny názor, že nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 139/02, I. ÚS 114/08 a mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02).

15. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti predovšetkým zoberal do úvahy, že sťažovateľka namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu (spravodlivé súdne konanie), ktoré je v demokratickej spoločnosti natoľko závažné, že pri jeho výkone neprichádzajú do úvahy (zo strany súdov) ani jeho zužujúci výklad a ani také formálne interpretačné postupy, následkom ktorých by mohlo byť jeho neodôvodnené (svojvoľné) obmedzenie, či dokonca popretie.

16. V prerokovávanej veci ústavný súd dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je dôvodná, lebo napadnutým rozsudkom krajského súdu (a v tomto rozsahu aj prvostupňovým

rozsudkom, pozn.) došlo k zásahu do základných práv sťažovateľky. Ústavný súd sa stotožňuje s námietkou sťažovateľky, že všeobecné sudy v jej reštitučnej veci „*rozhodovali na základe reštriktívneho výkladu zákona č. 161/2005 Z. z., nerešpektujúc jeho podstatu a zmysel, pričom takýmto spôsobom interpretácie a aplikácie zákonného predpisu zásadne popreli účel a význam reštitučného zákona*“. V tejto súvislosti je potrebné považovať okresným súdom a krajským súdom zvolený výklad sporného § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. za očividné a neodôvodnené či nespravodlivé vybočenie (exces) zo štandardného výkladu (a predstavuje tým ineterpretačnú svojvôľu), resp. všeobecnými súdmi použitý výklad je v rozpore so všeobecne uznávanými zásadami spravodlivosti. K uvedenému ústavný súd už iba dodáva, že ak je k dispozícii viac výkladov právnej normy, je potrebné voliť ten, ktorý vôbec, resp. čo najmenej zasahuje do toho-ktorého základného práva či slobody.

17. Medzi účastníkmi posudzovaného súdneho konania vo veci sp. zn. 8 C 373/2007 nebolo sporné, že sťažovateľka „*listom zo dňa 21. 4. 2006... vyzvala povinnú osobu na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam v zmysle zákona č. 161/2005 Z. z. Vo výzve boli uvedené pozemnoknižné vložky a katastrálne územie v ktorom sa majú nehnuteľnosti nachádzať...*“ (citované z odôvodnenia prvostupňového rozsudku).

18. Ratio legis v danom prípade aplikovaného zákona č. 161/2005 Z. z. (pozri bod 12) je výslovne vymedzený v samotnom texte zákona č. 282/1993 Z. z., na ktorý zákon č. 161/2005 Z. z. nadväzuje a spočíva v sledovaní zmiernenia následkov niektorých majetkových krívd (ako i porušenia základných práv), ku ktorým došlo voči cirkvám a náboženským spoločenstvám v dobe totality.

19. V podobnej súvislosti už vec posudzujúci I. senát vyslovil názor (nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 12/2010 zo 7. júla 2010), že «v prípade písomnej výzvy podľa § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. nemožno ustúpiť od požiadavky určitosti tohto jednostranného právneho úkonu ako podmienky jej platnosti v súlade s § 37 Občianskeho zákonníka, ako to správne konštatoval aj krajský súd. Avšak vzhľadom na to, že v § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. nie je bližšie vymedzený obsah pojmu „výzva“ a jej náležitosti, potom sa

stanovenie minimálnych kritérií pre jej určitosť a platnosť musí spravovať takým výkladovým pravidlom, ktorý sleduje naplnenie účelu zákona. Stanovenie minimálnych kritérií pre určitosť a platnosť výzvy nesmie opomenúť ani to, či obsah výzvy je spôsobilý vyvolať zákonodarcom zamýšľané účinky, a rovnako je namieste neopomenúť a prihliadať na konkrétne okolnosti veci vrátane subjektu oprávnenej a povinnej osoby.» Inými slovami, iba nesplnenie požiadavky minimálnej konkretizácie nehnuteľností, ako aj neuvedenie dôvodu, o ktorý ho opiera (v rozsahu posudzovaného nároku sťažovateľky, pozn.), je možné považovať za zákonom predpokladanú nedostatočnosť „výzvy“ podľa § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z.

20. V okolnostiach danej veci (bližšie bod 2, 3 a 13) požiadavka minimálnej konkretizácie nehnuteľností, ku ktorým si sťažovateľka ako oprávnená osoba uplatnila reštitučný nárok (bod 17), bola splnená označením príslušnej pozemkovoknižnej vložky a katastrálneho územia. Takýto záver vyplýva aj z rozhodovacej činnosti ústavného súdu v iných prípadoch, predmetom ktorých bolo posúdenie obdobnej právnej otázky (napr. uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 150/09-21 z 30. apríla 2009). Rovnako záver všeobecných súdov, že sťažovateľka vo svojej výzve nekonkretizovala dôvod, o ktorý svoj nárok opiera, spomedzi viacerých dôvodov uvedených v § 3 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z., ako nesplnenie požiadavky určitosti výzvy, sa z už uvedených dôvodov uvedených javí ako formalistická a neprípustná aplikácia zákona, ktorá opomína jeho účel (podobne I. ÚS 12/2010).

21. Podľa názoru ústavného súdu odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu, pokiaľ ide o ním požadované náležitosti výzvy pre jej určitosť a platnosť, vychádza z reštriktívneho a formalistického výkladu zákona č. 161/2005 Z. z., ktorým opomína naplnenie účelu reštitúcií cirkevného majetku. Preto je nutné konštatovať, že právne závery krajského súdu o nesplnení podmienky kvalifikovanej výzvy zo strany sťažovateľky ako základného predpokladu úspešného si uplatnenia reštitučných nárokov v súdnom konaní sú ústavne nesúladne a porušujúce už označené základné a iné práva sťažovateľky.

22. Keďže napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd tento rozsudok zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil mu vec na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

23. Ústavný súd vo zvyšnej časti sťažnosti sťažovateľky, v ktorej namietala porušenie základných práv podľa čl. 20 a čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu, nevyhovel (bod 3 výroku nálezu), a to jednak z dôvodu neexistencie priamej príčinnej súvislosti medzi označenými základnými právami a slobodami a namietaným konaním a rozhodnutím orgánu štátu, ako aj z dôvodu, že niektorým sťažovateľkou označeným právam poskytujú ochranu všeobecné súdy. V neposlednom rade ústavný súd dodáva, že reštitučný nárok sťažovateľky nepredstavuje majetok (majetkovú hodnotu) v zmysle čl. 20 ústavy, resp. čl. 1 dodatkového protokolu, preto sa naň nevzťahujú ani záruky týchto ustanovení (porov. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Kopecký v. Slovensko z 28. septembra 2004 a pod.), teda ani nie je ústavne chránený.

24. O náhrade trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd nerozhodol, lebo si ich jej právny zástupca neuplatnil (§ 31a zákona o ústavnom súde a § 151 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku).

25. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. novembra 2010